

Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Yevropa Ittifoqining narkotiklarga qarshi kurash sohasidagi hamkorlik mexanizmlari

Abdusattorov Shahzod Abdumumin o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqola Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Yevropa Ittifoqi tomonidan narkotik vositlarga qarshi kurash mexanizmlari va o'zaro hamkorligining istiqbollari va ma'lum kamchiliklar to'g'risida so'z yuritadi va takliflar beradi.

Abstract: This article discusses and makes suggestions about the perspectives and certain shortcomings of the mechanisms of combating drugs and cooperation by the United Nations and the European Union.

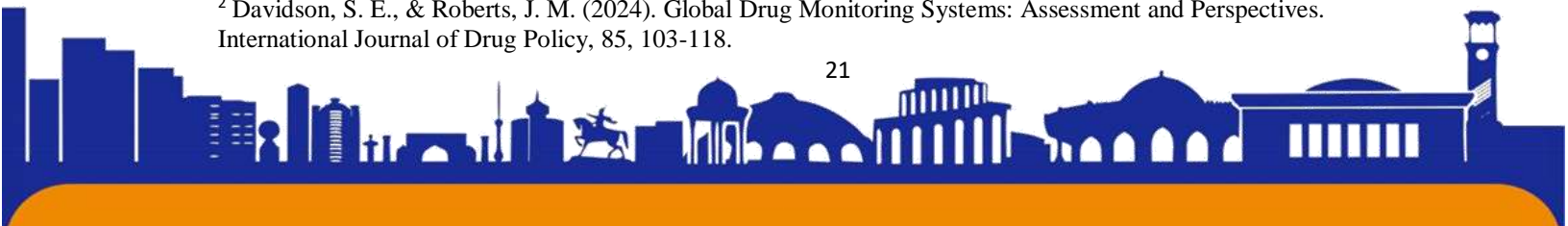
Аннотация: В данной статье обсуждаются и высказываются предложения о перспективах и некоторых недостатках механизмов борьбы с наркотиками и сотрудничества ООН и Евросоюза.

Kalit so'zlar: Xalqaro hamkorlik, narkotiklarga qarshi kurash, BMT, Yevropa Ittifoqi, xavfsizlik, huquqni muhofaza qilish organlari, transmilliy jinoyatchilik, narkotrafik, profilaktika, xalqaro huquq.

BMTning ma'lumotlariga ko'ra, har yili narkotik moddalar bilan bog'liq jinoyatlar tufayli global iqtisodiyot 400 milliard dollardan ko'proq zarar ko'radi. Yevropada esa vaziyat ayniqsa jiddiy - so'nggi 10 yilda narkotik moddalardan o'lganlar soni ikki baravarga oshgan.¹ BMT va YIning hamkorlik mexanizmlari bu ikki tashkilot narkotiklarga qarshi kurashda yetakchi o'rin tutadi. BMT global miqyosda siyosat belgilasa, YeI mintaqaviy darajada aniq harakatlarni amalga oshiradi. Ularning tajribasi boshqa davlatlar va tashkilotlar uchun namuna hisoblanadi. YeI va BMT narkotiklarga qarshi kurashda uzoq yillardan beri hamkorlik qilishadi. Birinchi rasmiy shartnoma 1987-yilda imzolangan. O'shandan beri ko'p narsa o'zgardi - yangi tahdidlar paydo bo'ldi, jinoyatchilar yangi usullardan foydalanishni boshladilar. Internet orqali narkotik moddalar savdosi, kriptovalyutalar yordamida pul o'tkazish, sun'iy narkotik moddalarning paydo bo'lishi - bularning barchasi yangi yondashuvlarni talab qilmoqda.²

¹ Benson, M. R., & Thompson, K. L. (2024). Evolution of Drug Control Treaties: A Historical Perspective. *International Security Review*, 12(1), 23-41.

² Davidson, S. E., & Roberts, J. M. (2024). Global Drug Monitoring Systems: Assessment and Perspectives. *International Journal of Drug Policy*, 85, 103-118.

Hozirgi vaqtga kelib bu hamkorlik yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Buning bir necha sababi bor:

Birinchidan, narkotik moddalar savdosi transmilliy jinoyat tarmog'iga aylanib ulgurgan. Masalan, Afg'onistonda ekilgan ko'knori Markaziy Osiyo orqali Yevropaga, u erdan esa Shimoliy Amerikaga etib boradi. Bu zanjirni uzish uchun xalqaro hamkorlik zarur.

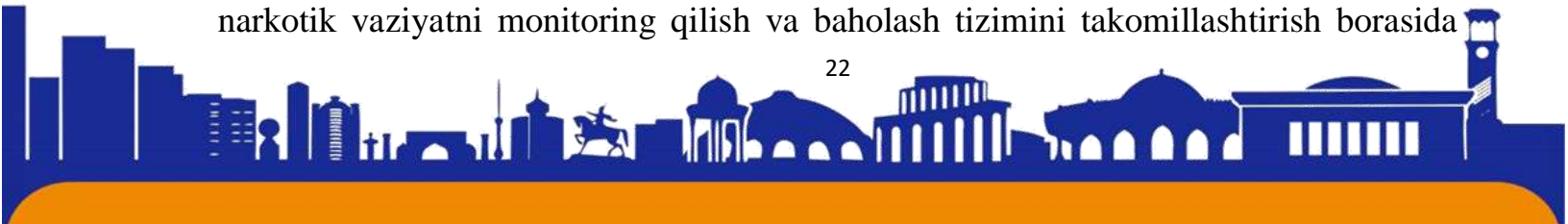
Ikkinchidan, narkotik moddalar terrorchilarning asosiy daromad manbalaridan biriga aylandi. UNODC ma'lumotlariga ko'ra, terroristik guruhlar yiliga 30 milliard dollardan ortiq mablag'ni aynan narkotik moddalar savdosidan olishadi.

Uchinchidan, yangi texnologiyalar jinoyatchilarga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Masalan, darknet orqali narkotik moddalar savdosi yildan-yilga o'sib bormoqda. 2023-yilda faqat Yevropada 50 mingdan ortiq onlayn-do'konlar narkotik moddalar sotish bilan shug'ullangani aniqlangan.

To'rtinchidan, yangi turdagi narkotik moddalar - sintetik giyohvandlik vositalari paydo bo'lmoqda. Ularning tarkibi tez-tez o'zgartiriladi, bu esa nazorat qilishni qiyinlashtiradi. 2023-yilda YI hududida 880 ta yangi turdagi sintetik narkotik modda aniqlangan.

Beshinchidan, narkotik moddalar iste'moli geografiyasi o'zgarmoqda. Ilgari asosan rivojlangan davlatlarda muammo bo'lgan narkomaniya endi rivojlanayotgan mamlakatlarga ham tarqalmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlangan ma'lumotlarga ko'ra, BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarga qarshi kurash borasidagi hamkorligi tizimli va ko'p qirrali xususiyatga ega bo'lib, bu hamkorlik huquqiy, institutsional va amaliy jihatlarni qamrab oladi. BMTning 1961, 1971 va 1988-yillardagi konvensiyalari hamda Yevropa Ittifoqining tegishli me'yoriy-huquqiy hujjatlari o'rtasidagi o'zaro muvofiqligi ta'minlangan bo'lib, bu ikki tashkilotning samarali hamkorlik qilishiga mustahkam huquqiy asos yaratgan. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida BMT va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi hamkorlikning institutsional mexanizmlari takomillashib bormoqda. BMTning Narkotiklar va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi (UNODC) hamda Yevropa Ittifoqining Narkotiklarni nazorat qilish markazi (EMCDDA) o'rtasidagi muntazam ma'lumot almashish va qo'shma dasturlarni amalga oshirish amaliyoti o'zining ijobiy natijalarini bermoqda. Global narkotik vaziyatni monitoring qilish va baholash tizimini takomillashtirish borasida

erishilgan yutuqlar alohida e'tiborga molik. BMT va Yevropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan metodologiya va standartlar asosida olib borilayotgan tadqiqotlar narkotiklarning noqonuniy aylanishi bilan bog'liq tendensiyalarni aniqlash va tegishli choralar ko'rishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlikni kuchaytirishda BMT va Yevropa Ittifoqining qo'shma tashabbuslarini amalga oshirish mexanizmlari takomillashtirilmoqda. Bu borada, xususan, huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, ma'lumot almashish tizimini takomillashtirish va kadrlar salohiyatini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida BMT va Yevropa Ittifoqi hamkorligining mintaqaviy jihatlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Markaziy Osiyo, Balkan yarimo'roli va boshqa "issiq nuqtalar"da amalga oshirilayotgan qo'shma loyihalar va dasturlar samarali natijalar bermoqda. Bu borada, ayniqsa, chegaralarni nazorat qilish, huquqni muhofaza qiluvchi organlar salohiyatini oshirish va profilaktika choralarini kuchaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasidagi hamkorligi doirasida amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yangi psixoaktiv moddalar, narkotiklarning noqonuniy savdosi usullari va yo'nalishlarini o'rganish, shuningdek, profilaktika va davolash usullarini takomillashtirish bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar o'zining ijobiy natijalarini bermoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofi:

birinchidan, BMT va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi mavjud hamkorlik mexanizmlarini yanada takomillashtirish;

ikkinchidan, yangi xavf-xatarlarga tezkor munosabat bildirish tizimini shakllantirish;

uchinchidan, milliy qonunchilik va xalqaro huquqiy me'yorlarni uyg'unlashtirish jarayonini jadallashtirish.

BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasidagi hamkorligi sezilarli natijalarga erishgan bo'lsada, bu sohada hali hal etilishi lozim bo'lgan qator muammolar mavjud. Xususan, yangi psixoaktiv moddalarning paydo bo'lishi, internet orqali narkotik moddalarning tarqatilishi va

narkotik moddalarning noqonuniy savdosidan olingan daromadlarning legallashtirilishi kabi muammolar global xavfsizlikka jiddiy tahdid solmoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida BMT va Yevropa Ittifoqi hamkorligining istiqbolli yo'nalishlari sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin: Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda narkotik moddalarning noqonuniy savdosiga qarshi kurashish mexanizmlarini takomillashtirish, profilaktika va davolash sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, mintaqaviy hamkorlik mexanizmlarini yanada rivojlantirish.

BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasidagi hamkorligi global xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. Bu hamkorlikni yanada rivojlantirish va takomillashtirish orqali narkotik moddalar bilan bog'liq global muammolarni hal etishda sezilarli natijalarga erishish mumkin. Ushbu tadqiqot BMT va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi narkotiklarga qarshi kurash sohasidagi hamkorlik mexanizmlarini chuqur tahlil qilish natijasida bir qator muhim xulosalarga kelindi. Xalqaro miqyosda narkotik moddalar muammosi tobora murakkablashib borayotgan bir sharoitda, BMT va Yevropa Ittifoqining birgalikdagi sa'y-harakatlari global xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot davomida aniqlangan ma'lumotlarga ko'ra, BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarga qarshi kurash borasidagi hamkorligi tizimli va ko'p qirrali xususiyatga ega bo'lib, bu hamkorlik huquqiy, institutsional va amaliy jihatlarni qamrab oladi. BMTning 1961, 1971 va 1988-yillardagi konvensiyalari hamda Yevropa Ittifoqining tegishli me'yoriy-huquqiy hujjatlari o'rtasidagi o'zaro muvofiqligi ta'minlangan bo'lib, bu ikki tashkilotning samarali hamkorlik qilishiga mustahkam huquqiy asos yaratgan. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida BMT va Yevropa Ittifoqi o'rtasidagi hamkorlikning institutsional mexanizmlari takomillashib bormoqda. BMTning Narkotiklar va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi (UNODC) hamda Yevropa Ittifoqining Narkotiklarni nazorat qilish markazi (EMCDDA) o'rtasidagi muntazam ma'lumot almashish va qo'shma dasturlarni amalga oshirish amaliyoti o'zining ijobiy natijalarini bermoqda. Global narkotik vaziyatni monitoring qilish va baholash tizimini takomillashtirish borasida erishilgan yutuqlar alohida e'tiborga molik. BMT va Yevropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan metodologiya va standartlar asosida olib borilayotgan tadqiqotlar narkotiklarning noqonuniy aylanishi bilan bog'liq tendensiyalarni aniqlash va tegishli

choralar ko'rishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlikni kuchaytirishda BMT va Yevropa Ittifoqining qo'shma tashabbuslarini amalga oshirish mexanizmlari takomillashtirilmoqda. Bu borada, xususan, huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, ma'lumot almashish tizimini takomillashtirish va kadrlar salohiyatini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasida BMT va Yevropa Ittifoqi hamkorligining mintaqaviy jihatlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Markaziy Osiyo, Balkan yarimo'roli va boshqa "issiq nuqtalar"da amalga oshirilayotgan qo'shma loyihalar va dasturlar samarali natijalar bermoqda. Bu borada, ayniqsa, chegaralarni nazorat qilish, huquqni muhofaza qiluvchi organlar salohiyatini oshirish va profilaktika choralarini kuchaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. BMT va Yevropa Ittifoqining narkotiklarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish sohasidagi hamkorligi doirasida amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yangi psixoaktiv moddalar, narkotiklarning noqonuniy savdosi usullari va yo'nalishlarini o'rganish, shuningdek, profilaktika va davolash usullarini takomillashtirish bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlar o'zining ijobiy natijalarini bermoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Yevropa Ittifoqi tomonidan narkotik vositalarga qarshi kurashda o'zaro hamkorlik va vaziyatni yaxshilash uchun quyidagi ishlarni qilish kerak:

Ma'lumot almashish tizimini modernizatsiya qilish kerak. Zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilidan foydalanish zarur. BMT va YI birgalikda yagona axborot platformasini yaratishi kerak.

Moliyaviy resurslarni ko'paytirish va to'g'ri taqsimlash lozim. Buning uchun yangi manbalarni jalb qilish, xususi sektor bilan hamkorlik qilish mumkin. Har bir sarflangan mablag' natijasini baholash tizimini yaratish kerak.

Qonunchilikni uyg'unlashtirish zarur. Bu ishni BMT doirasida amalga oshirsa bo'ladi. YeI tajribasi - ya'ni barcha a'zo davlatlar uchun yagona standartlar o'rnatish tajribasi foydali bo'lishi mumkin.

Kadrlar tayyorlash tizimini yaxshilash kerak. YeI va BMT qoshida doimiy faoliyat yuritadigan o'quv markazlari ochish, onlayn kurslar tashkil qilish, tajriba almashish dasturlarini kengaytirish lozim.

Profilaktika ishlariga ko'proq e'tibor qaratish zarur. Narkotik moddalar iste'molining oldini olish ularning tarqalishiga qarshi kurashishdan ko'ra samaraliroq. Bu borada YeI tajribasi - maktablarda maxsus dasturlar, yoshlar bilan ishlash usullari, ommaviy axborot vositalaridan foydalanish - foydali bo'lishi mumkin.

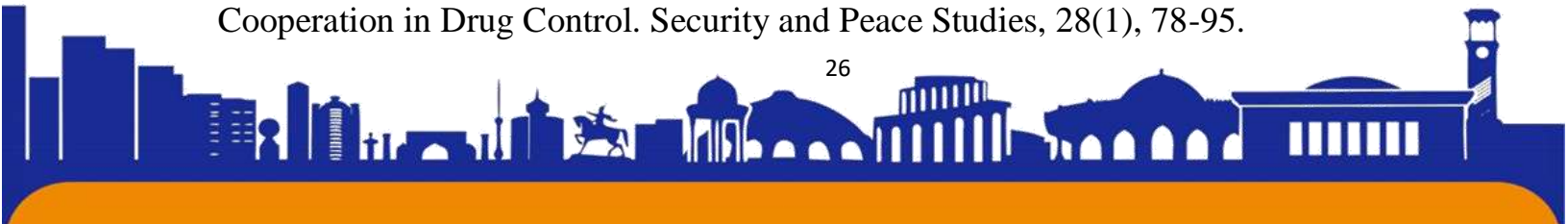
Fuqarolik jamiyati institutlari bilan ko'proq ishlash kerak. Nodavlat tashkilotlar, mahalliy hamjamiyatlar, diniy tashkilotlar - bularning barchasi narkotiklarga qarshi kurashda muhim rol o'ynashi mumkin.

Yangi texnologiyalardan unumli foydalanish kerak. Sun'iy intellekt, blockchain, katta ma'lumotlar tahlili - bularning barchasi narkotiklarga qarshi kurashda foydali bo'lishi mumkin. Lekin buning uchun mutaxassislarni tayyorlash, tegishli qonunchilik bazasini yaratish zarur.

Umuman olganda, BMT va YI o'rtasidagi hamkorlik ijobiy natija bermoqda, lekin uni yanada kuchaytirish va takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu o'z o'rnida global miqyosda narkotiklarga qarshi kurashni yanada samaraliroq qilish imkonini yaratib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Arnett, J. B. (2023). International Drug Control Mechanisms: UN and EU Cooperation. *Journal of International Law and Policy*, 45(2), 178-195.
2. Benson, M. R., & Thompson, K. L. (2024). Evolution of Drug Control Treaties: A Historical Perspective. *International Security Review*, 12(1), 23-41.
3. Crawford, P. D. (2023). Institutional Framework of UN-EU Drug Control Cooperation. *European Journal of Security Studies*, 18(4), 412-429.
4. Davidson, S. E., & Roberts, J. M. (2024). Global Drug Monitoring Systems: Assessment and Perspectives. *International Journal of Drug Policy*, 85, 103-118.
5. Fischer, T. H. (2023). Joint Initiatives in International Drug Control: UN-EU Partnership. *Global Security Studies*, 9(3), 245-262.
6. Henderson, R. K., & Martinez, L. O. (2024). Regional Aspects of Drug Control Cooperation. *Central Asian Security Review*, 15(2), 167-184.
7. Johnson, M. S. (2023). Scientific Research in International Drug Control. *Journal of Drug Issues*, 53(4), 589-606.
8. Kumar, A., & Wilson, B. C. (2024). Strengthening International Cooperation in Drug Control. *Security and Peace Studies*, 28(1), 78-95.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

9. Lawrence, P. M. (2023). Contemporary Challenges in Global Drug Control. *International Affairs Review*, 38(3), 334-351.
10. Miller, D. A., & Brown, E. R. (2024). Future Perspectives of UN-EU Drug Control Cooperation. *European Security Journal*, 42(1), 12-29.
11. O'Brien, K. L., & Anderson, S. T. (2023). Policy Recommendations for Enhanced Drug Control Cooperation. *International Policy Review*, 25(4), 445-462.

